Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MACIEJ SZPUNAR
föredraget den 2 maj 2018 [1]

Mål C-214/17

Alexander Mölk
mot
Valentina Mölk

(begäran om förhandsavgörande från Oberster Gerichtshof (Österrike))

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Haagprotokollet om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet – Underhåll – Situation där den underhållsberättigade och den underhållsskyldige har hemvist i olika medlemsstater – Talan som väckts av den underhållsskyldige angående jämkning av underhållsbidraget – Fastställande av tillämplig lag”

I. Inledning

1. Förevarande begäran om förhandsavgörande är den andra i ordningen där Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) har begärt att domstolen ska tolka 2007 års Haagprotokoll. [2]

2. Denna gång är den hänskjutande domstolen osäker på tolkningen av artikel 4.3 av 2007 års Haagprotokoll. I den bestämmelsen föreskrivs att om den underhållsberättigade har väckt talan vid behörig myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist, är tillämplig lag för underhållsskyldigheten i princip domstolslandets lag i det målet *lex fori*.

3. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida *lex fori* ska tillämpas även när förfarandet har inletts av den underhållsskyldige. Den hänskjutande domstolens tvivel, som ligger till grund för förevarande begäran om förhandsavgörande, har uppkommit i ett förfarande som inletts vid domstolen på den ort där den underhållsskyldige har hemvist och i vilket denne begär jämkning av det underhåll som tidigare fastställts enligt lagen i den medlemsstat där förfarandet inleddes på initiativ av den underhållsberättigade.

1 Originalspråk: polska.

2 Detta protokoll återfinns i bilaga till rådets beslut 2009/941/EG av den 30 november 2009 om Europeiska gemenskapens ingående av Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (EUT L 331, 2009, s. 17, nedan kallat 2007 års Haagprotokoll). En första begäran om förhandsavgörande rörde tillämpningen av artikel 4.2 i 2007 års Haagprotokoll i ett mål där den underhållsberättigade begärde underhåll för en tidigare period, före inledandet av detta förfarande. Domstolen har ännu inte avgjort denna begäran om förhandsavgörande. Jag framställde mitt förslag till avgörande i detta mål den 30 januari 2018. Se mitt förslag till avgörande i mål KP (C-83/17, EU:C:2018:46). Det ska framhållas att det målet KP, till skillnad från förevarande begäran om förhandsavgörande, rörde en situation i vilken en av parterna i underhållstvisten hade ändrat sin hemvist under den period som var relevant för prövningen av begäran om underhåll.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

1. 2007 års Haagprotokoll

4. Artiklarna 3.1, 4.1 a och 4.3 i 2007 års Haagprotokoll har följande lydelse:

”Artikel 3

Allmän regel om tillämplig lag

1. Underhållsskyldighet ska regleras av lagen i den stat där den underhållsberättigade har sin hemvist, om inte annat föreskrivs i detta protokoll.

…

Artikel 4

Särskilda regler till förmån för vissa underhållsberättigade

1. Följande bestämmelser ska gälla i fråga om

a) föräldrars underhållsskyldighet mot sina barn,

…

3. Utan hinder av artikel 3 ska domstolslandets lag tillämpas om den underhållsberättigade har väckt talan vid behörig myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist. Om den underhållsberättigade inte kan få underhåll från den underhållsskyldige med stöd av denna lag, ska dock lagen i den stat där den underhållsberättigade har sin hemvist tillämpas.

…”

5. I artikel 7.1 av 2007 års Haagprotokoll, som återfinns under rubriken ”Val av tillämplig lag vid särskilt förfarande”, anges följande:

”Utan hinder av artiklarna 3–6 [i 2007 års Haagprotokoll]] får den underhållsberättigade och den underhållsskyldige, om det är fråga om ett särskilt förfarande i en bestämd stat, uttryckligen ange att lagen i den staten ska vara tillämplig på underhållsskyldigheten i det förfarandet.”

6. Vidare följer av artikel 8.1 b i 2007 års Haagprotokoll, som återfinns under rubriken ”Val av tillämplig lag”, att utan hinder av artiklarna 3–6 i detta protokoll får den underhållsberättigade och den underhållsskyldige oavsett tidpunkt välja lagen i den stat där någon av parterna har sin hemvist vid tidpunkten för valet som tillämplig lag för underhållsskyldigheten.

2. Förordning nr 4/2009

7. Bestämmelserna om internationell behörighet i mål om underhållsskyldighet återfinns i kapitel II (”Behörighet”) i förordning nr 4/2009.[3] Bland dessa bestämmelser spelar artikel 3 i denna förordning en central roll. I denna artikel, som har rubriken ”Allmänna bestämmelser”, föreskrivs följande:

”I frågor som gäller underhållsskyldighet i medlemsstaterna ska behörigheten ligga hos

a) domstolen i den ort där svaranden har hemvist, eller

b) domstolen i den ort där den underhållsberättigade har hemvist, eller

…”

8. Artikel 5 i förordning nr 4/2009, med rubriken ”Behörighet grundad på att svaranden går i svaromål”, har följande lydelse:

”Utöver den behörighet som en domstol i en medlemsstat har enligt andra bestämmelser i denna förordning, är domstolen behörig om svaranden går i svaromål inför denna. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet.”

III. Bakgrund till målet vid den nationella domstolen

9. Alexander Mölk, som är underhållsskyldig i det underhållsförhållande som det nationella målet rör, är far till den underhållsberättigade, Valentina Mölk. Sedan flera år tillbaka har den underhållsskyldige Alexander. Mölk sin hemvist i Österrike, medan den underhållsberättigade Valentina Mölk har sin hemvist i Italien.

10. Genom beslut av Bezirksgericht Innsbruck (distriktsdomstolen i Innsbruck, Österrike) av den 10 oktober 2014 ska den underhållsskyldige betala 650 euro per månad till den underhållsberättigade. Beslutet om underhåll meddelades på grundval av österrikisk lag. Det förfarande som ledde fram till beslutet av den 10 oktober 2014 inleddes av den underhållsberättigade.

11. År 2015 ingav den underhållsskyldige vid Bezirksgericht Innsbruck (distriktsdomstolen i Innsbruck) en ansökan och yrkade att underhållet skulle minskas från 650 euro till 490 euro från och med den 1 februari 2015.[4] Till stöd för ansökan uppgav den underhållsskyldige att hans inkomst hade minskat på grund av att han inte längre erhöll den årliga bonus som han hittills beviljats. Den underhållsberättigade yrkade att ansökan skulle avslås.

3 Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (EUT L 7, 2009, s. 1, rättelse i EUT L 131, 2011, s. 26).

4 I sin begäran om förhandsavgörande har den hänskjutande domstolen använt formuleringar av vilka följer att hänvisning till såväl yrkandet om fastställande av underhåll som yrkandet om jämkning av underhållet görs med användningen av termen ”ansökan”. Följaktligen kallas parterna i ett förfarande som inletts genom ingivandet av en sådan ansökan för ”sökande” [”wnioskodawca”] respektive ”deltagare i förfarandet” [”uczestnik postępowania”]. Jag utgår från att en sådan lösning styrs av vilken typ av förfarande detta utgör enligt österrikiska processregler, vilken på detta sätt undviker att behandla mål om underhåll som ett tvistemål, där de processuella rollerna ”sökande” och ”deltagare i förfarandet” motsvarar ”kärande” och ”svarande”. Inte desto mindre hänvisas exempelvis i artikel 4.3 i den polska versionen av 2007 års Haagprotokoll inte till att den underhållsberättigade ”inger ansökan” (”zgłoszenia wniosku”) utan till att den underhållsberättigade ”har väckt talan” (”wytoczenia powództwa”). Vissa andra språkversioner använder emellertid mer allmänt hållna formuleringar, med stöd av vilka denna fråga inte kan avgöras. Exempelvis den franska versionen har följande formulering: ”le créancier a saisi l’autorité compétente”, den engelska versionen: ”the creditor has seized the competent authority”, och den tyska versionen: ”die berechtigte Person die zuständige Behörde … angerufen”. I förordning nr 4/2009, som avses i den andra frågan, har emellertid unionslagstiftaren använt begreppen ”kärande” och ”svarande” i stället för ”sökande” [”wnioskodawca”] och ”deltagare i förfarandet” [”uczestnik”]. I detta förslag till avgörande kommer jag således att använda de begrepp som härrör från förordning nr 4/2009 (kärande och svarande) när det är nödvändigt för att fastställa de processuella rollerna för parterna i förfarandet.

12. I beslut av den 11 december 2015 ogillade Bezirksgericht Innsbruck (distriktsdomstolen i Innsbruck) yrkandet om jämkning av underhållet. Enligt denna domstol skulle detta yrkande prövas enligt italiensk rätt, eftersom den underhållsberättigade har hemvist i Italien.

13. Sökanden överklagade beslutet av den 11 december 2015 till Landesgericht Innsbruck (regional domstol i Innsbruck, Österrike). Domstolen i andra instans fastställde genom beslut av den 9 mars 2016 det beslut som meddelats i första instans.

14. Till skillnad från domstolen i första instans, fann emellertid domstolen i andra instans att yrkandet om jämkning av underhållet skulle bedömas enligt österrikisk rätt. Beslutet om underhållsbidrag av den 10 oktober 2014 avgjordes enligt österrikisk rätt. Enligt artikel 3.2 i 2007 års Haagprotokoll (”Om den underhållsberättigades hemvist ändras ska lagen i den nya hemviststaten tillämpas från och med den tidpunkt då ändringen inträffar”) kan en ändring av tillämplig lag äga rum om det har skett en förändring i de faktiska omständigheter med stöd av vilka lagvalsreglerna i detta protokoll utpekar den lag som är tillämplig på underhållsskyldigheten. Eftersom det efter beslutet av den 10 oktober 2014 inte hade skett någon ändring av hemvisten för någon av parterna i målet om underhållsskyldighet, ansåg domstolen i andra instans att det inte var möjligt att ändra tillämplig lag på denna underhållsskyldighet. Enligt nämnda domstol hade ett annat synsätt, som utgår från att en ändring av tillämplig lag kan äga rum trots att det inte föreligger sådana ändrade faktiska omständigheter, kunnat leda till en situation i vilken konkurrerande käromål, som syftar till att höja respektive minska underhållsbidraget, bedöms enligt olika tillämpliga lagar.

15. Den underhållsskyldige överklagade beslutet av den 9 mars 2016 till den hänskjutande domstolen. Enligt den underhållsskyldige är det italiensk lag som ska tillämpas på bedömningen av underhållsskyldigheten. En korrekt tillämpning av denna lag bör i övrigt leda till bifall av ansökan om jämkning av underhållsbidraget.

IV. Tolkningsfrågorna och förfarandet vid domstolen

16. Mot denna bakgrund beslutade Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

1) Ska artikel 4.3, jämförd med artikel 3 i 2007 års Haagprotokoll, tolkas så, att lagen i den stat i vilken den underhållsberättigade har sin hemvist också ska vara tillämplig när den underhållsskyldige, på grund av ändrade inkomstförhållanden, begär jämkning av ett underhållsbidrag som fastställts genom ett lagakraftvunnet beslut, och det hittillsvarande underhållsbidraget, på begäran av den underhållsberättigade och i enlighet med artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll, har fastställts av domstolen i den stat i vilken den underhållsskyldige oförändrat har sin hemvist?

För det fall fråga 1 besvaras jakande:

2) Ska artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll tolkas så, att den underhållsberättigade personen även ska anses ’väcka talan’ vid den behöriga myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist, när den underhållsberättigade, i ett förfarande som inletts vid denna myndighet av den underhållsskyldige, går i svaromål inför denna myndighet i den mening som avses i rådets förordning nr 4/2009?”

17. Begäran om förhandsavgörande inkom till domstolens kansli den 25 april 2017.

18. Skriftliga yttranden har ingetts av Alexander Mölk, den portugisiska regeringen och Europeiska kommissionen.

V. Bedömning

A. Den första frågan

19. Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida enbart det faktum att den underhållsberättigade ansökte om underhåll vid myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist och denna myndighet antog ett beslut enligt gällande lag i den staten (artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll), innebär att lagen i den staten måste tillämpas även i förfaranden som senare inleds av den underhållsskyldige i syfte att ändra underhållets storlek. Såsom framgår av lydelsen av tolkningsfrågan och de faktiska omständigheter som det redogjorts för i begäran om förhandsavgörande är det fråga om en situation där det inte skett någon ändring av den underhållsskyldiges hemvist. Vidare följer det av begäran att det inte heller skett någon ändring av den underhållsberättigades hemvist.

20. I begäran om förhandsavgörande har den hänskjutande domstolen hänvisat till två olika ståndpunkter i detta avseende.

21. Enligt den första ståndpunkten är artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll endast tillämplig i förfaranden som inleds av den underhållsberättigade. I detta sammanhang hänvisar den hänskjutande domstolen framför allt till rapporten från Andrea Bonomiego.[5] I punkt 67 i den rapporten anges att tillämpningen av domstolslandets lag är motiverad i ett fall där den underhållsberättigade ansöker om underhåll hos myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist. Det skulle dock vara alltför långtgående att tillämpa domstolslandets lag (lagen i den stat där den underhållsskylidge har sin hemvist) i en situation där förfarandet inletts av den underhållsskyldige.

22. Den hänskjutande domstolen har förklarat att denna ståndpunkt har anhängare i doktrinen. Det görs nämligen gällande att den lag som är tillämplig på underhållsskyldigheten i förfaranden som inletts av den underhållsskyldige, är lagen i den stat där den underhållsberättigade har sin hemvist (artikel 3.1 i 2007 års Haagprotokoll).

23. Enligt den andra ståndpunkten förutsätts att den lag på grundval av vilken det ursprungliga beslutet om underhållsskyldighet antogs i ett förfarande som inletts av en underhållsberättigad även bör tillämpas i ett efterföljande förfarande som inleds av den underhållsskyldige. I annat fall skulle den underhållsskyldige även efter en relativt kort tid kunna inleda ett nytt förfarande där tillämplig lag inte skulle vara lagen i den medlemsstaten som tillämpades på fastställandet av det underhållsbidrag som beviljades den underhållsberättigade. Detta skulle leda till begränsningar av den underhållsberättigades rätt att välja lagen i den stat där den underhållsberättigade har sin hemvist som den lag som ska vara tillämplig på underhållsskyldigheten.

1. Parternas ståndpunkter

24. Alexander Mölk anser att artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll fastställer tillämplig lag för underhållsskyldigheten endast med avseende på förfaranden som inletts av den underhållsberättigade vid myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist. Denna bestämmelse är inte tillämplig beträffande förfaranden som inleds av den underhållsskyldige.

5 Andrea Bonomis förklarande rapport om 2007 års Haagaprotokoll, *Actes et documents de la Quatorzième session unième Vingt et de la Conférence de La Haye (2007)*, även tillgänglig i elektronisk version: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=4898&dtid=3. Visserligen är förklarande rapporter till de rättsakter som utarbetats inom ramen för Haagkonferensen om internationell privaträtt inte bindande. De ger dock en viktig vägledning för tolkningen av bestämmelserna i rättsakterna. Syftet med dessa rapporter är att lämna en förklaring till den betydelse som de delegationer som deltog i utarbetandet av de enskilda rättsakterna inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt önskade tillmäta dessa rättsakter. Se https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/publications2/explanatory-reports

25. Detta utgör även kommissionens ståndpunkt. Kommissionen framhåller att artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll utgör en bestämmelse av undantagskaraktär och att den därför måste tolkas restriktivt. Kommissionen har i detta sammanhang hänvisat till punkt 67 i Bonomi-rapporten och har angett att artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll inte ska tillämpas i förfaranden som inletts av den underhållsskyldige vid myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har hemvist. Detta kan visserligen i vissa fall leda till en situation där lagen i en annan stat ska tillämpas jämfört med den lag på grundval av vilken beslutet om underhållsbidrag antogs i ett tidigare förfarande som inletts av den underhållsberättigade. Kommissionen anser dock att en sådan risk utgör en del av det system av lagvalsregler som fastställs genom 2007 års Haagprotokoll.

26. Den portugisiska regeringen anser att artikel 4 i 2007 års Haagprotokoll innehåller särskilda lagvalsregler som är avsedda att gynna vissa kategorier av underhållsberättigade. Genom att inge en ansökan till myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist, kan den underhållsberättigade få till stånd en tillämpning av *lex fori* som tillämplig lag för bedömningen av underhållsskyldigheten. Vid oförändrade faktiska omständigheter ska således lagstiftningen i den staten tillämpas även för att bedöma underhållsskyldigheten i senare förfaranden. Denna regering anser att den motsatta uppfattningen skulle leda till en situation där konkurrerande ansökningar om att öka respektive minska underhållsbidraget skulle avgöras på grundval av två olika tillämpliga lagar.

2. Inledande anmärkning

27. Det ska inledningsvis framhållas att den första tolkningsfrågan i själva verket inte avser huruvida artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll bör tillämpas i det nationella målet. Detta utgör nämligen föremålet för den andra frågan. Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida verkningarna av tillämpningen av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i ett förfarande även omfattar efterföljande förfaranden rörande samma underhållsskyldighet och, närmare bestämt, efterföljande förfaranden som inleds av den underhållsskyldige i syfte att erhålla en jämkning av underhållsbidraget.

28. Härav följer enligt min mening att det inte med stöd av en bokstavstolkning av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll går att dra några otvetydiga slutsatser som gör det möjligt att besvara den första frågan. Enligt denna bestämmelse är det nämligen klart att *lex fori* ska tillämpas i förfaranden som inleds av den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist. Denna bestämmelse innehåller däremot inga föreskrifter om huruvida tillämpningen av *lex fori* i ett sådant förfarande har verkan i senare förfaranden rörande samma underhållsskyldighet som inleds av den underhållsskyldige. Jag anser således att den första tolkningsfrågan ska prövas mot bakgrund av systematiken i 2007 års Haagprotokoll och ändamålet med artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll.

3. Tillämpningen av lex fori på grundval av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll mot bakgrund av andra bestämmelser i protokollet som möjliggör val av tillämplig lag på underhållsskyldigheten

a) Artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll som en bestämmelse som gör det möjligt för den underhållsberättigade att välja tillämplig lag för underhållsskyldigheten

29. Enligt den portugisiska regeringens ståndpunkt – liksom en del av de ståndpunkter som nämnts av den hänskjutande domstolen – skulle en vägran att i efterföljande förfaranden tillämpa den lag som tillämpades i tidigare förfaranden på grundval av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll, innebära en begränsning av den underhållsberättigades rättigheter enligt denna bestämmelse. Denna uppfattning grundar sig på antagandet att den underhållsberättigade har möjlighet att välja vilken lag som ska tillämpas på underhållsskyldigheten genom att en ansökan om underhåll som inges till myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har hemvist.

30. Jag tvivlar emellertid på att den ståndpunkten korrekt återspeglar den roll som artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll har i det lagvalssystem som införts genom protokollet.

31. Enligt 2007 års Haagprotokoll är den lag som i princip är tillämplig på underhållsskyldigheten lagen i den stat där den underhållsberättigade har sin hemvist (artikel 3.1 i protokollet). För vissa typer av underhållsskyldighet, har emellertid upphovsmännen till 2007 års Haagprotokoll föreskrivit särskilda lagvalsregler. Detta gäller i synnerhet underhåll som föräldrar betalar till sina barn (artikel 4.1 a i 2007 års Haagprotokoll).

32. Syftet med lagvalsreglerna i artikel 4.2–4.4 i 2007 års Haagprotokoll är att fastställa den lag som i andra hand utgör tillämplig lag på underhållsskyldigheten, för det fall den underhållsberättigade inte kan erhålla något underhåll från den underhållsskyldige enligt den lag som i princip gäller för denna underhållsskyldighet.

33. I förfaranden i vilka artikel 4.2 i 2007 års Haagprotokoll är tillämplig, är den lag som i princip ska tillämpas på underhållsskyldigheten – enligt artikel 3 i detta protokoll – lagen i den stat där den underhållsberättigade har hemvist. Om den underhållsberättigade enligt denna lag inte kan erhålla något underhåll, så ska domstolslandets lag tillämpas (artikel 4.2 i 2007 års Haagprotokoll)[6]. Om den underhållsberättigade, slutligen, på grundval av denna lag, inte kan få något underhåll tillämpas lagen i den stat som båda parter är medborgare i (artikel 4.4 i 2007 års Haagprotokoll).

34. Den ordning i vilken lagar ska tillämpas på bedömningen av underhållsskyldigheten skiljer sig emellertid åt i de fall som omfattas av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll. Om den underhållsberättigade ansöker hos myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist, är nämligen lagen i den staten tillämplig *lex fori*

35. Kan den underhållsberättigade emellertid inte erhålla underhåll från den underhållsskyldige med stöd av *lex fori*, så blir tillämplig lag i andra hand den lag som gäller i den stat där den underhållsberättigade har hemvist. Detta innebär att den underhållsberättigade, genom att ansöka om underhåll vid myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, kan påverka vilken lag som i princip ska tillämpas på bedömningen av underhållsskyldigheten. I förfaranden vid myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist, kan den underhållsberättigade inte kräva att tillämplig lag på underhållsskyldigheten i princip ska vara lagen i den stat där vederbörande har hemvist (i stället för *lex fori*). Denna lag ska endast tillämpas i andra hand, om den underhållsberättigade enligt *lex fori* inte kan erhålla underhåll från den underhållsskyldige. Artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll hänför sig således inte till ett val av tillämplig lag i inskränkt mening. Det rör sig här snarare om en mekanism som består i ett indirekt lagval, det vill säga – med anknytning till den formulering som EU-domstolen använt i sin praxis i ett annat sammanhang – i realiteten ett lagval.[7]

6 Av betydelse är att en sådan möjlighet endast föreligger om domstolslandets lag inte är lagen i den medlemsstat där den underhållsberättigade har sin hemvist, bortsett från fall då det skett en ändring av parternas hemvist i ett underhållsförhållande. Se mitt förslag till avgörande av den 30 januari 2018 i målet KP (C-83/17, EU:C:2018:46, punkterna 48 och 49).

7 I dom av den 28 juli 2016, Verein für Konsumenteninformation/kommissionen (C-191/15, EU:C:2016:612, punkt 47), preciserade domstolen att, genom att välja vilken lag som ska tillämpas på en avtalsförpliktelse på grundval av artikel 4.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6), är det i vissa fall möjligt att ”i realiteten … välja vilken lag” som är tillämplig på den utomobligatoriska förpliktelsen. Domstolen hänvisade således till den åtskillnad som gjorts i doktrinen angående direkt lagval och indirekt lagval (J. Basedow, The Law of Open Societies - Private Ordering and Public Regulation of International Relations, Recueil des cours de l’Académie de la Haye, vol. 360, 2013, s. 239 ff), vilket ibland även kallas indirekta verkningar på lagens tillämplighet (Pazdan, M., „Kolizyjnoprawny wybór prawa a inne przejawy autonomii woli w prawie prywatnym międzynarodowym” [Kollisionsrättsligt lagval och andra former av viljeyttringar i internationell privaträtt], i: Matlak, A., Stanisławska-Koc, S. [utgivare], Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Januszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi [Immaterialrättsliga stridigheter. Festskrift för professor Janusz Barć och Ryszard Markiewicz], Warszava, Wolters Kluwer Polska 2013, s. 782 ff).

36. Med beaktande av detta särdrag i artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll är det enligt min mening nödvändigt att överväga huruvida verkningarna av en tillämpning av denna bestämmelse bör jämställas med full frihet att välja tillämplig lag för underhållsskyldigheten, vilket i princip ger verkningar i alla förfaranden som avser en viss underhållsskyldighet.

b) Verkan av tillämpningen av lex fori när förfarandet inletts av den underhållsberättigade

37. Det ska erinras om att enligt 2007 års Haagprotokoll har parterna möjlighet att ”låsa” frågan om tillämplig lag för underhållsskyldigheten genom att göra ett lagval enligt artikel 8.1 i 2007 års Haagprotokoll. Det val som gjorts i enlighet med denna bestämmelse har i princip verkan för alla förfaranden som avser den berörda underhållsskyldigheten.

38. Den hänskjutande domstolens tvivel ger upphov till följande fråga: Ska den underhållsberättigades möjlighet att välja tillämplig lag genom att inleda ett förfarande vid myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har hemvist jämställas med verkan av parternas lagval på grundval av artikel 8 i 2007 års Haagprotokoll?

39. Enligt artikel 8 i 2007 års Haagprotokoll får parterna välja en av flera lagar. I enlighet med artikel 8.1 b i protokollet kan detta val särskilt bestå i att fastställa lagen i den stat där någon av parterna i tvisten rörande underhållsskyldighet har sin hemvist vid tidpunkten för fastställandet. Det är av väsentlig betydelse att lagen i den stat där någon av parterna i den aktuella underhållstvisten har sin hemvist ska tillämpas, såsom den valda lagen, i alla förfaranden som avser den aktuella underhållsskyldigheten, oavsett om det konkreta förfarandet genomförs av myndigheten i den staten.

40. Artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll grundar sig emellertid på andra förutsättningar. Den bestämmelsen hänför sig enbart till tillämpningen av *lex fori* i förfaranden som inletts av den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist. Till skillnad från det lagval som görs på grundval av artikel 8 i 2007 års Haagprotokoll är syftet med artikel 4.3 i protokollet därför inte att ”låsa” den lag som är tillämplig på en viss underhållsskyldighet, så att den utgör den lag som ska tillämpas i alla förfaranden som avser den berörda underhållsskyldigheten.

41. Enligt 2007 års Haagprotokoll görs dessutom en klar åtskillnad mellan verkningarna av ett utpekande av tillämplig lag som har gjorts enligt artikel 8 i protokollet och ett utpekande som gjorts enligt artikel 7. Sistnämnda bestämmelse innehåller en möjlighet att välja *lex fori* för ett visst förfarande. Det val som gjorts enligt denna bestämmelse har därför inte verkan i ett senare förfarande rörande samma underhållsskyldighet.

42. Upphovsmännen till protokollet ansåg således att ett lagval för ett visst förfarande i vissa fall kan vara av intresse för parterna i en tvist om underhållsskyldighet, trots att båda parter i princip kan inleda ett nytt förfarande där detta val inte längre kommer att ha betydelse. Det går således inte att mot bakgrund av 2007 års Haagprotokoll utesluta en möjlig tillämpning av olika tillämpliga lagar i senare förfaranden mellan samma parter. Det framstår som om en sådan lösning utgör en del av det system av lagvalsregler som införts genom detta protokoll.

43. Jag anser följaktligen att tillämpningen av *lex fori* på grundval av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i ett förfarande som den underhållsberättigade inlett vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, har andra verkningarna än valet av tillämplig lag på grundval av artikel 8 i nämnda protokoll. Verkningarna av en tillämpning av *lex fori* på grundval av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll har vissa likheter med verkningarna av ett lagval som görs för ett visst förfarande på grundval av artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll. Tillämpningen av lagen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist enligt artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i ett förfarande som inletts av en underhållsberättigad innebär följaktligen inte att denna lag även ska tillämpas i ett senare förfarande som inletts av den underhållsskyldige.

c) Begränsning av verkningarna som följer av ett val av tillämplig lag enligt bestämmelserna i 2007 års Haagprotokoll

44. Till stöd för ståndpunkten att tillämpningen av *lex fori* – när förfarandet inletts av den underhållsberättigade – inte ska ha verkan i efterföljande förfaranden som inletts av den underhållsskyldige, talar också det för att det finns vissa begränsningar när det gäller val av tillämplig lag på grundval av artikel 8 i 2007 års Haagprotokoll vilka inte föreligger i fråga om lagval på grundval av artikel 7 i det protokollet.

45. För det första kan valet av tillämplig lag i enlighet med artikel 8.3 i 2007 års Haagprotokoll inte göras för underhållsbidrag som utbetalas till en person som inte har fyllt 18 år. [8]

46. Sådana begränsningar av valet av tillämplig lag föreskrivs inte i artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll. Av punkt 111 i Bonomi-rapporten framgår att riskerna för parterna i tvisten om underhållsskyldighet med det val som gjorts i ett visst förfarande är mindre än vid val enligt artikel 8 i detta protokoll, vilket får varaktig verkan i alla förfaranden rörande samma underhållsskyldighet. Detta innebär att även den som inte har fyllt 18 år kan, tillsammans med den underhållsskyldige, välja tillämplig lag för ett visst förfarande på grundval av artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll.

47. Inte heller artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll innehåller uttryckligen en liknande begränsning avseende den underhållsberättigades möjlighet till indirekt lagval genom att inleda ett förfarande vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist. Denna bestämmelse hänvisar emellertid bland annat till förfaranden angående underhållsbidrag som föräldrar betalar till sina barn (artikel 4.1 a i 2007 års Haagprotokoll). Det rör sig här även om underhållsbidrag som ska betalas till personer som inte har fyllt 18 år. Det är således fråga om personer som på grund av den begränsning som föreskrivs i artikel 8.3 i 2007 års Haagprotokoll inte kan välja tillämplig lag enligt artikel 8.1 i detta protokoll.

48. Enligt min mening är även den lag i enlighet med artikel 4.3 av 2007 års Haagprotokoll som utgör tillämplig lag endast tillämplig i det konkreta förfarande som har inletts av den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist. En motsatt lösning, om det antas att en tillämpning av lagen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist får verkan även i efterföljande förfaranden som inletts av den underhållsskyldige, skulle tillåta ett kringgående av förbudet i artikel 8.3 av 2007 års Haagprotokoll i de fall då den underhållsberättigade inte har fyllt 18 år [9].

49. För det andra ska den valda lagen enligt artikel 8.5 i 2007 års Haagprotokoll inte tillämpas om tillämpningen av denna skulle kunna leda till uppenbart oskäliga eller orimliga konsekvenser för någon av parterna, såvida inte parterna vid tidpunkten för lagvalet var fullt informerade och medvetna om konsekvenserna av sitt val. En sådan begränsning föreskrivs inte i artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll.

50. Inte heller i artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll görs tillämpningen av lagen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist beroende av vilken verkan som lagen i denna stat har för parterna i underhållstvisten. Detta innebär, såsom framgår av punkt 66 i Bonomi-rapporten, att *lex fori* tillämpas i förfaranden som inletts av den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist även om denna lag är mindre förmånlig för den

8 Det nationella målet inleddes nämligen år 2015, samtidigt som den underhållsberättigade i målet vid den nationella domstolen är född år 1996. Detta innebär att den underhållsberättigade hade fyllt 18 år innan det förfarandet inleddes. Det är dock inte klart huruvida den underhållsberättigade hade uppnått denna ålder vid tidpunkten för inledandet av det förfarande som ledde fram till beslutet av den 10 oktober 2014. Detta är emellertid inte avgörande för prövningen av den första tolkningsfrågan. Domstolens tolkning av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i den dom som kommer att meddelas i förevarande mål blir även tillämplig på andra faktiska omständigheter än de som är aktuella i det nationella målet.

9 Jag framhöll detta förhållande i mitt förslag till avgörande i målet KP (C-83/17, EU:C:2018:46, fotnot 23).

underhållsberättigade än lagen i den stat där den underhållsberättigade har hemvist. Att det saknas en lösning i artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll som liknar den i artikel 8.5 i detta protokoll kan förklaras av det faktum att *lex fori* inte fastställts som permanent tillämplig för bedömning av underhållsskyldigheten.

51. Jag anser således att de ovan angivna skillnaderna mellan artikel 8 i 2007 års Haagprotokoll och artikel 4.3 i det protokollet talar för att en tillämpning av *lex fori* med stöd av sistnämnda bestämmelse, i ett förfarande som inletts av den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, inte innebär att denna lag även ska tillämpas i senare förfaranden som inleds av den underhållsskyldige.

52. Även om slutsatserna av en systematisk tolkning av 2007 års Haagprotokoll enligt min mening är otvetydiga, kommer jag nedan att pröva dem i förhållande till ändamålet med artikel 4.3 i protokollet.

4. Ändamålet med tillämpningen av lex fori på grundval av artikel 4.3 av 2007 års Haagprotokoll

53. Av de förklaringar som lämnats i punkt 66 i Bonomi-rapporten framgår att det huvudsakliga skälet till att det i artikel 4.3 av 2007 års Haagprotokoll föreskrivs en tillämpning av *lex fori* i förfaranden som inletts av den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, är att undvika en situation där den myndighet som bedömer underhållsskyldigheten kommer att tillämpa utländsk lag. Det skulle kunna vara tidsödande och medföra onödiga kostnader. [10]

54. I detta sammanhang vill jag uppmärksamma ett särdrag i det förfarande inom ramen för vilket den hänskjutande domstolen har framställt sin begäran om förhandsavgörande. Målet vid den nationella domstolen inleddes nämligen av den underhållsskyldige mot den underhållsberättigade vid domstolen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist (det vill säga en österrikisk domstol).

55. I internationella civilrättsliga förfaranden tillåts det allmänt att sökanden har möjlighet att väcka talan vid domstolarna i den stat till vilken svaranden på något sätt har anknytning. Detta kan framför allt avse svarandens hemvist. En sådan lösning återspeglar principen *actor sequitur forum rei*. [11]

56. Det förekommer att behörighetsreglerna innehåller undantag från denna princip. Sådana regler är emellertid av undantagskaraktär. Så är fallet exempelvis enligt förordning nr 4/2009, vilken ger den underhållsberättigade rätt att inleda förfaranden mot den underhållsskyldige vid domstolen i den ort där den underhållsberättigade har hemvist. Förordning nr 4/2009 innehåller däremot inte en motsvarande regel som gör det möjligt för den underhållsskyldige att väcka talan mot den underhållsberättigade vid domstolen i den ort där den underhållsskyldige har hemvist. Detta förhållande följer av antagandet att den underhållsberättigade är den ”svagare parten” som kräver ytterligare domstolsskydd.

57. Detta innebär att under sådana omständigheter som dem i förevarande fall, har förfarandet i det nationella målet inletts vid en domstol som i princip inte är behörig att avgöra mål om underhållsbidrag där talan väckts av den underhållsskyldige mot den underhållsberättigade. Av lydelsen i den andra tolkningsfrågan drar jag slutsatsen att domstolen i första instans fann att den var

10 Se även L. Walker, Maintenance and Child Support in Private International Law, Oxford – Portland, Hart Publishing 2015, s. 83. Det rör sig således om en annan lösning än den som följer av artikel 4.2 i 2007 års Haagprotokoll. Enligt den bestämmelsen spelar *lex fori* en underordnad roll. I enlighet med artikel 4.2 av 2007 års Haagprotokoll ska *lex fori* endast tillämpas om den underhållsberättigade inte kan erhålla underhåll enligt den lag som i princip är tillämplig på underhållsskyldigheten, det vill säga lagen i den stat där den underhållsberättigade har hemvist. Det är följaktligen inte fråga om att skynda på förfarandet och minska dess kostnader, eftersom den lag som i princip är tillämplig är lagen i den stat där den underhållsberättigade har hemvist. Detta måste givetvis inte vara lagen i den stat där myndigheten som prövar ärendet är belägen. I sådana fall är artikel 4.2 i 2007 års Haagprotokoll i princip inte tillämplig. Se mitt förslag till avgörande i mål KP (C-83/17, EU:C:2018:46, punkterna 48 och 49).

11 V. Lazić, Procedural Justice for 'Weaker Parties' in Cross-Border Litigation under the EU Regulatory Scheme, Utrecht Law Review 2014, vol. 10, nr 4, s. 105, fotnot 38.

behörig att pröva målet, eftersom den underhållsberättigade gått i svaromål utan att invända att denna domstol saknade behörighet. Enligt artikel 5 i förordning nr 4/2009 finns det en möjlighet att den domstol som i princip inte är behörig att pröva ett mål om underhåll kan få behörighet på grund av att den underhållsberättigade gått i svaromål. Denna bestämmelse åberopades för övrigt i den andra tolkningsfrågan.

58. Om den underhållsberättigade, under sådana omständigheter som dem i förevarande fall, skulle ha ifrågasatt behörigheten för domstolen i första instans i det nationella målet, hade den domstolen förmodligen förklarat sig inte vara behörig att pröva målet. Följaktligen skulle den underhållsskyldige ha fått väcka talan vid domstolen i den ort där den underhållsberättigade har hemvist (det vill säga en italiensk domstol). För den domstolen skulle lagen i den ort där den underhållsskyldige har hemvist (det vill säga österrikisk lag), på grundval av vilken underhållsbidraget fastställdes i beslutet av den 10 oktober 2014, inte vara *lex fori*, utan en utländsk lag.

59. Den omständigheten att österrikiska domstolar i det nationella målet kommer att tillämpa österrikisk rätt kan således inte utgöra grund för att besvara den första tolkningsfrågan så, att en tillämpning av *lex fori* på grundval av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i ett förfarande som inletts av den underhållsberättigade leder till att denna lag även ska tillämpas i ett senare förfarande som inleds av den underhållsskyldige.

60. Det nationella målet är visserligen anhängigt vid domstolen i den ort där den underhållsskyldige har hemvist (det vill säga en österrikisk domstol) för vilken lagen i den staten, på grundval av vilken underhållsbidraget tidigare har fastställts, är *lex fori*.

61. En sådan situation skulle inte ha uppkommit om den underhållsskyldige hade ingett sin ansökan om jämkning av underhållsbidraget vid den domstol som var allmänt behörig att pröva denna talan (det vill säga domstolen i den stat där den underhållsberättigade har hemvist). Tillämpningen av lagen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist – på grundval av vilken underhållsbidraget fastställdes i beslutet av den 10 oktober 2014 – skulle i detta fall ha stått i strid med det antagande på vilket artikel 4.3 i protokollet grundas. Det skulle nämligen inte ha varit *lex fori*.

62. En tillämpning av *lex fori* enligt artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i ett förfarande som inletts av den underhållsberättigade vid en myndighet i den ort där den underhållsskyldige har hemvist, kan således, även mot bakgrund av ändamålet med denna bestämmelse, inte leda till att denna lag också ska tillämpas i senare förfaranden som inleds av den underhållsskyldige.

5. Tillämpning av olika rättsordningar inom ramen för förfaranden som syftar till en höjning respektive en minskning av underhållsbidrag

63. Jag förstår det argument som framförts av den portugisiska regeringen, som påpekade att ett jakande svar på den första tolkningsfrågan kan leda till en situation i vilken konkurrerande ansökningar om höjning respektive minskning av underhållsbidraget skulle komma att avgöras på grundval av två olika rättsordningar.

64. Jag delar emellertid i detta avseende kommissionens ståndpunkt, enligt vilken en sådan möjlighet är inbyggd i systemet av lagvalsregler som fastställs genom 2007 års Haagprotokoll. I punkt 42 i detta förslag till avgörande har jag för övrigt påpekat att möjligheten att tillämpa olika rättsordningar på underhållsskyldigheten i senare förfaranden mellan samma parter är en naturlig följd av valet av tillämplig lag i ett specifikt förfarande med stöd av artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll.

65. Jag anser således att den nödvändiga tillämpningen av olika rättsordningar i ett senare förfarande rörande samma underhållsskyldighet inte utgör stöd för att frångå en systematisk och teleologisk tolkning av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll som leder till att tillämpningen av *lex fori* i ett förfarande som inletts av den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist, enbart begränsas till detta förfarande.

66. Mot bakgrund av det ovanstående föreslår jag att domstolen besvarar den första tolkningsfrågan på följande sätt: Artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll ska tolkas så, att ett beslut om underhållsbidrag som antas på grundval av lagen i den stat där den beslutande myndigheten är belägen, i ett förfarande som inletts av den underhållsberättigade mot den underhållsskyldige vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, inte medför att lagen i den staten ska tillämpas i ett efterföljande förfarande som den underhållsskyldige inleder mot den underhållsberättigade i syfte att minska underhållsbidraget.

B. Den andra frågan

67. Den andra frågan har ställts för det fall domstolen finner att lagen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, under sådana omständigheter som de som är aktuella i det nationella målet, inte är tillämplig enbart av det skälet att beslutet om underhållsbidrag tidigare har antagits på grundval av denna lag. Den hänskjutande domstolen vill med sin andra fråga få klarhet i huruvida den underhållsberättigades svaromål vid en myndighet som i princip inte är behörig att pröva tvisten om underhållsbidrag är liktydigt med att ”den underhållsberättigade har väckt talan vid behörig myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist” i den mening som avses i artikel 4.3 av 2007 års Haagprotokoll. Detta skulle innebära att lagen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist är tillämplig i det nationella målet såsom *lex fori*.

68. I detta sammanhang har den hänskjutande domstolen påpekat att den underhållsberättigade kan bestrida att det föreligger behörighet i en situation där den underhållsskyldige inger en ansökan rörande underhållsbidrag till en myndighet i den ort där vederbörande har hemvist.[12] Den hänskjutande domstolen vill få svar på om det därmed måste förutsättas att en underhållsberättigad som har gått i svaromål och inte bestridit myndighetens behörighet, ”har väckt talan vid behörig myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist” i den mening som avses i artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll.

69. Alexander Mölk och kommissionen anser att den andra frågan ska besvaras nekande. Den portugisiska regeringen har däremot framhållit att dess förslag till svar på den första tolkningsfrågan avgör svaret på den andra frågan.

70. För att besvara den andra tolkningsfrågan måste det därför göras en tolkning av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i syfte att fastställa huruvida denna bestämmelse är tillämplig i det nationella målet.

12 Se även punkterna 54–58 i detta förslag till avgörande.

1. Tillämpningen av lex fori i förfaranden som inletts av den underhållsskyldige, mot bakgrund av en bokstavstolkning av artikel 4.3 av 2007 års Haagprotokoll och en systematisk tolkning av detta protokoll

71. Det ska erinras om att artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll ska tillämpas i förhållande till en begränsad kategori av underhållsskyldighet och då endast i ett specifikt slags förfarande. Denna bestämmelse är bland annat tillämplig på föräldrars underhållsskyldighet gentemot sina barn (artikel 4.1 a i 2007 års Haagprotokoll). Bestämmelsen är dock inte tillämplig i alla förfaranden som rör underhållbidrag som föräldrar betalar till sina barn. Denna bestämmelse är endast tillämplig ”om den underhållsberättigade har väckt talan vid behörig myndighet i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist”.

72. Jag hyser inga tvivel om att artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll är av undantagskaraktär. Bestämmelsen bör givetvis inte tolkas extensivt. Det finns inget som tyder på att artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll bör tillämpas även i en situation där den underhållsskyldige inleder ett förfarande vid en myndighet i den stat där vederbörande har hemvist. I sådana fall skulle det innebära att denna bestämmelse skulle tillämpas i alla förfaranden som inleds vid myndigheten i den ort där den underhållsskyldige har hemvist.

73. Vidare fastställs tillämpningsområdet för artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll genom formuleringar som hänvisar till specifikt angivna processuella omständigheter. Dessa omständigheter avser situationer där den underhållsberättigade inger ansökan till myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har sin hemvist. Någon sådan formulering kan jag emellertid inte finna i exempelvis i artikel 4.2 och 4.4 i 2007 års Haagprotokoll.

74. Upphovsmännen till 2007 års Haagprotokoll gav därför artikel 4.3 i protokollet en specifik lydelse som möjliggör dess tillämpning under specifikt angivna processuella omständigheter, vilket står i skarp kontrast till de andra punkterna i artikel 4 i protokollet. Med hänsyn till undantagskaraktären i artikel 4.3 anser jag att den inte bör tolkas extensivt så att denna bestämmelse även tillämpas i ett förfarande som inletts av den underhållsskyldige. Motsatt ståndpunkt skulle i vissa fall kunna leda till en tillämpning av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i förfaranden där artikel 4.2 i protokollet egentligen ska tillämpas.

75. Jag anser därför att slutsatserna av bokstavstolkningen av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll och den systematiska tolkningen av protokollet förefaller att uttryckligen utesluta möjligheten att tillämpa *lex fori* i förfaranden som inletts av den underhållsskyldige gentemot den underhållsberättigade vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist.

2. Tillämpningen av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll i förfaranden som inletts av den underhållsskyldige mot bakgrund av ändamålet med bestämmelsen

76. Jag kan se vissa fördelar med en tillämpning av *lex fori* i ett förfarande som inletts av den underhållsskyldige vid en myndighet i den stat där vederbörande har hemvist. En sådan lösning skulle kunna bidra till att påskynda förfarandet och begränsa de kostnader som uppkommer till följd av behovet för den myndighet som beslutar om underhållsbidrag att fastställa innehållet i den utländska lagen.

77. Enbart det förhållandet att den underhållsberättigade går i svaromål och inte bestrider den nationella domstolens behörighet kan emellertid inte leda till slutsatsen att den underhållsberättigade samtycker till tillämpningen av en viss tillämplig lag. I vissa fall kan det vara i den underhållsberättigades intresse att målet prövas av myndigheten i den ort där den underhållsskyldige har hemvist. Motsvarande överväganden behöver dock inte nödvändigtvis leda till att det också är i den underhållsberättigades intresse att målet prövas enligt lagen i den stat där den underhållsskyldige har hemvist.

78. Även förklaringen i punkt 114 i Bonomi-rapporten talar emot antagandet att artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll är tillämplig i ett förfarande vid en myndighet vars behörighet grundar sig på att den underhållsberättigade har gått i svaromål.

79. Av rapporten framgår tydligt att, å ena sidan, möjligheten att välja *lex fori* som tillämplig lag för ett specifikt förfarande på grundval av artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll saknar betydelse med avseende på förfaranden som inletts av den underhållsberättigade (och som tillhör en av de kategorier som anges i artikel 4.1 i protokollet) vid myndigheterna i den stat där den underhållsskyldige har hemvist. I situationer där den underhållsberättigade väcker talan vid en domstol i den stat där den underhållsskyldige har hemvist ska *lex fori* tillämpas som den lag som är tillämplig i tvisten om underhållsskyldighet på grundval av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll. Å andra sidan kan den underhållsberättigade och den underhållsskyldige välja *lex fori* som tillämplig lag i ett specifikt förfarande på grundval av artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll i situationer där den underhållsskyldige inger en ansökan rörande underhållsbidrag vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, under förutsättning att denna myndighet är behörig att pröva det berörda målet.

80. I punkt 57 i detta förslag till avgörande har jag redan klargjort att myndigheten i den stat där den underhållsskyldige har hemvist kan erhålla behörighet i ett förfarande som inletts av den underhållsskyldige, i synnerhet på grundval av att den underhållsberättigade har gått i svaromål i tvisten. Det är då fråga om sådana omständigheter som den andra tolkningsfrågan avser.

81. Mot bakgrund av de förklaringar som lämnats i punkt 114 i Bonomi-rapporten skulle parterna i det nationella målet kunna välja *lex fori* som tillämplig lag i ett specifikt förfarande på grundval av artikel 7 i 2007 års Haagprotokoll. Detta innebär att artikel 4.3 i protokollet inte är tillämplig i det förfarandet. I annat fall skulle valet av *lex fori* i ett specifikt förfarande inte vara möjligt, eftersom denna lag redan skulle vara tillämplig lag med stöd av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll.

82. Sammanfattningsvis finner jag inga övertygande argument med stöd av en teleologisk tolkning som skulle motivera en annan lösning än den som följer av en bokstavstolkning och systematisk tolkning av artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll. Enligt min mening finns det således inget legitimt skäl att anse att förfarandet har inletts av den underhållsberättigade enbart på grund av att denne går i svaromål och inte bestrider den myndighets behörighet vid vilken förfarandet inletts.

83. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen lämnar följande svar på denna fråga. Artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll ska tolkas så, att denna bestämmelse inte är tillämplig i en situation där den underhållsberättigade har gått i svaromål i ett förfarande som inletts av den underhållsskyldige vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, trots att det förhållandet att den underhållsberättigade har gått i svaromål leder till att myndigheten har behörighet att pröva förfarandet med stöd av artikel 5 i förordning nr 4/2009.

VI. Förslag till avgörande

84. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar de tolkningsfrågor som ställts av Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) på följande sätt:

1) Artikel 4.3 i Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet, som utgör bilaga till rådets beslut 2009/941/EG av den 30 november 2009, ska tolkas så, att ett beslut om underhållsbidrag som antas på grundval av lagen i den stat där den beslutande myndigheten är belägen, i ett förfarande som inletts av den underhållsberättigade mot den underhållsskyldige vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, inte medför att lagen i den staten ska tillämpas i ett efterföljande förfarande som den underhållsskyldige inleder mot den underhållsberättigade i syfte att jämka underhållsbidraget.

2) Artikel 4.3 i 2007 års Haagprotokoll ska tolkas så, att denna bestämmelse inte är tillämplig i en situation där den underhållsberättigade har gått i svaromål i ett förfarande som inletts av den underhållsskyldige vid en myndighet i den stat där den underhållsskyldige har hemvist, trots att det förhållandet att den underhållsberättigade har gått i svaromål leder till att myndigheten har behörighet att pröva förfarandet med stöd av artikel 5 i rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet.